

CUNOȘTINȚE, ATITUDINI ȘI PRACTICI PRIVIND PROTECȚIA COPIILULUI ÎN MEDIUL ȘCOLAR

Raport de Studiu
Versiune adaptată pentru copii

CUNOȘTINȚE, ATITUDINI ȘI PRACTICI PRIVIND PROTECȚIA COPILULUI ÎN MEDIUL ȘCOLAR

Ce și cum am cercetat

De ce am făcut acest studiu și ce am vrut să aflăm? Am cercetat ce știu, ce cred și ce fac elevii și profesorii pentru a proteja copiii în școlile din Republica Moldova.

Am vrut să știm dacă toată lumea înțelege și face lucruri bune pentru a se asigura că școala este un loc sigur și prietenos.

Am evaluat cum sunt protejați copiii în mediul online

Am cercetat dacă copiii refugiați s-au adaptat bine în școli.

Am colectat recomandări de la elevii și profesorii pentru a face școlile mai sigure și mai prietenoase.

Acest studiu a fost făcut de o companie care se ocupă de cercetări (SocioPolis), în colaborare cu Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii și cu Înaltul Comisariat pentru Refugiați al Națiunilor Unite.

Cine a participat?

330
fete

238
băieți

din clasele **6-12-a** din **9 școli** diferite

Dintre aceștia:

sunt în
gimnaziu **367**

și

201 în
liceu

Au completat chestionare, de asemenea, **172 de profesori** din aceleași școli

Adică, am colectat informație și de la elevii și de la profesorii pentru a obține o imagine completă despre școli.

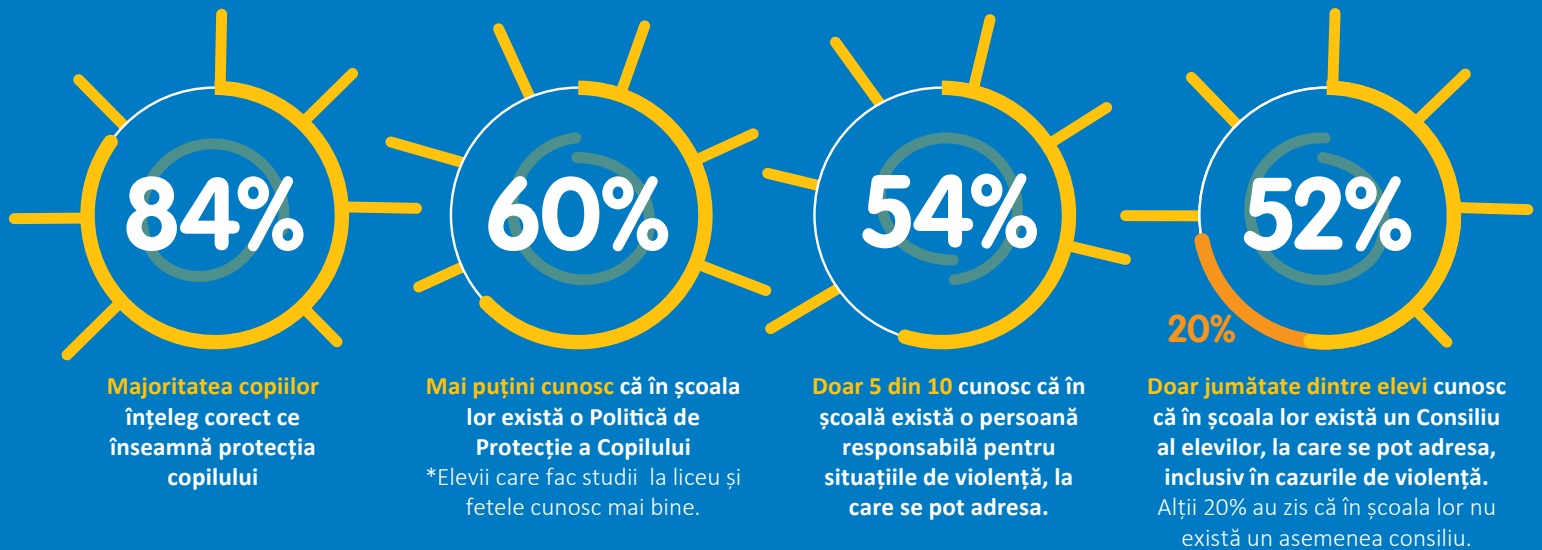
Pentru a înțelege mai bine cum este aplicată în școli Politica de protecție a copilului, am realizat **9 interviuri individuale detaliate cu directorii de școli sau directorii adjuncți și cu psihologii școlari.**

Întrebările pe care le-am adresat au acoperit diferite aspecte, cum ar fi: cum sunt protejați elevii în mediul online, cum sunt soluționate cazurile de violență și bullying, cum lucrează cu alți specialiști pentru a proteja copiii, și cum este asigurat un mediu prietenos și nediscriminatoriu pentru copiii refugiați. Am vrut să aflăm mai multe detalii despre cum școlile se asigură că fiecare copil se simtă în siguranță.

II. CE AM CONSTATAT

Ce cunosc și cred copiii și profesorii despre protecția copiilor în școală

CUM ÎNȚELEG COPIII ȘI PROFESORII PROTECȚIA COPILULUI

!!! Totuși, 41% au răspuns cu de acord și parțial de acord că:

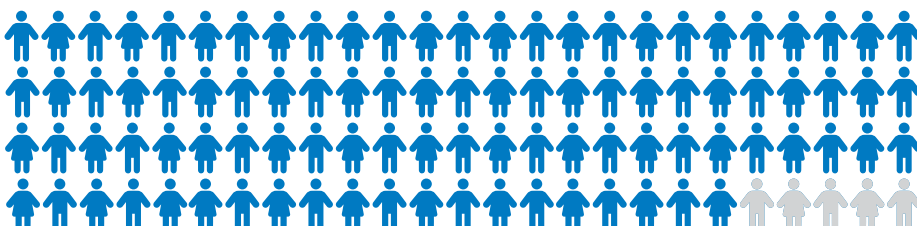
"Protecția copilului" înseamnă că unele categorii de elevi sunt protejate mai mult decât altele, în funcție de criterii precum performanțele școlare sau aspectul fizic.

"Protecția copilului" reprezintă excluderea anumitor elevi din activități pentru a nu se confrunta cu provocări sau conflicte.

3 din 10 profesori au înțeles și ei la fel.

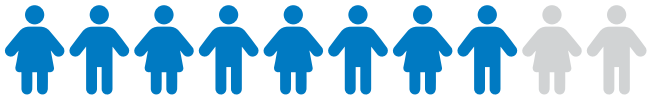
Doar jumătate dintre copii au spus că sunt deseori întrebați despre problemele cu care se confruntă și modalitățile prin care cred ei că ar trebui rezolvate acestea.

95%

Aproape toți profesorii știu ce este protecția copilului.

CUM ÎNȚELEG COPIII ȘI PROFESORII CE ESTE VIOLENȚA ȘI BULLYING-UL

8 din 10 copii au recunoscut corect situațiile de bullying și violență.

Totodată, mulți copii au bifat și alte comportamente, care nu sunt bullying sau violență.

De exemplu, 1 din 3 copii au răspuns că ignorarea sau excluderea frecventă a unui elev de către colegii lui din activitățile de grup nu este sau ei nu cunosc dacă este sau nu un comportament violent sau bullying.

De asemenea, unii copii au răspuns că întrebarea unui elev de către colegii lui despre cum se simte și dacă are nevoie de ajutor este un comportament violent sau bullying, iar alții au zis că nu știu. Aceste răspunsuri ne arată că unii elevi nu cunosc în ce constă un comportament de bullying.

56,4%

Profesorii au recunoscut că mai au de învățat despre violența școlară și bullying, deoarece doar 6 din 10 profesori au participat la instruire.

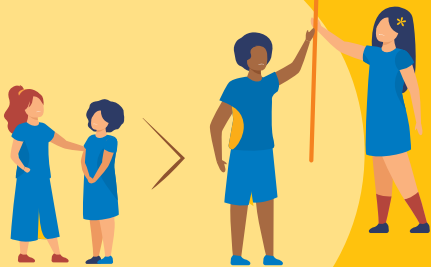
COMPORTEMENTE VIOLENTE ÎNTRE ELEVI

84%

din elevi au răspuns că „majoritatea colegilor mei de clasă sunt prietenoși cu mine”.

în clasa mea există cel puțin un coleg sau câțiva colegi, cu care ceilalți evită să discute, să prietenească cu ei.

Totodată, 3 din 10 copii nu au parte de același comportament prietenos.

Copiii din clasele mai mici, de la gimnaziu, se ceartă, se împing și se bat mai des decât cei din clasele de la liceu.

17%

copii cred că copiii din familiile sărace sunt mai des hărțuiți de alți elevi.

Cele mai dese situații de violență sau bullying la care au fost expuși copii anul acesta sau anul precedent de studii:

- La școală au fost spuse de către alții minciuni, bârfe despre mine
- Mi s-au luat lucruri fără voia mea de către alți copii din școală, colegi de clasă
- La lecții, când răspundeam temele, unii colegi m-au luat în derâdere
- La școală alți copii au râs de corpul meu (gras, slab, înalt, scund) sau de schimbările fiziologice ale corpului meu (acnee, ciclul menstrual etc.)

Din cauza acestor situații, **2 din 10 copii** nu au mai dorit să meargă la școală sau s-au gândit să schimbe școala.

Profesorii ne-au spus că cele mai frecvente forme de comportament necorespunzător dintre elevi sunt:

Folosirea cuvintelor obscene/înjurături

Etichetarea/ folosirea poreclelor

Tonul ridicat

Tachinarea

Indisciplina la ore

Ironizarea

Printre lucrurile care se întâmplă mai rar, dar totuși există, profesorii au menționat:

Deteriorarea/ distrugerea de obiecte, dar și deposedarea de obiecte personale

Lovirea/ trasul de păr

Intimidarea/a menișterea

Trântirea/ aruncarea cu obiecte

Refuzul elevilor de a-și îndeplini sarcinile

De ce cred profesorii că se întâmplă cazurile de violență și bullying în școală:

1

În primul rând, datorită:

- ➔ Internetului, rețelelor de socializare, jocurilor online, emisiunilor TV și a filmelor
- ➔ Pentru că uneori părinții nu sunt foarte implicați în educația copiilor și nu sunt consecvenți când aplică reguli acasă

2

În al doilea rând, datorită unor caracteristici particulare ale elevilor:

- ➔ Pentru că unii elevi se simt foarte stresați din cauza orelor lungi și a programului școlar încărcat
- ➔ Unii copii au caracteristici de personalitate care fac dificilă comunicarea cu colegii
- ➔ Din cauza influenței negative din partea grupurilor de prieteni sau ale altor grupuri. Când unii copii se subapreciază și în legătură cu asta au comportamente dificile.

3

În al treilea rând, datorită factorilor ce țin direct de școală:

- ➔ Pentru că unele școli nu au un psiholog sau un profesor responsabil pentru a ajuta copiii în situații dificile
- ➔ Pentru că unele școli și părinți nu conlucrează împreună pentru a rezolva problemele
- ➔ Uneori profesorii nu știu cum să gestioneze situațiile dificile sau nu sunt consecvenți când aplică regulile
- ➔ Pentru că uneori profesorii nu sunt suficient de motivați să rezolve aceste probleme
- ➔ Din cauza lipsei Politicii de protecție a copilului în școală
- ➔ Când unele școli au Politici de protecție, dar nu le pun în practică așa cum ar trebui

COMPORTAMENTE VIOLENTE ALE PROFESORILOR

18.5%

dintre copii ne-au spus că „ **majoritatea profesorilor** din școala noastră **sunt agresivi cu elevii** (ridică vocea, strigă, umilesc)”.

25.9%

3 din 10 elevi au spus că au avut momente în care un profesor i-a făcut să se simtă rușinați în școală.

≈19.7% au povestit despre profesori care aruncă cu obiecte în timpul orelor

≈15.7% au vorbit despre profesori care îi lovesc cu palma sau cu alte obiecte în timpul orelor.

Totodată, **6 din 10 copii** au zis că cunosc cel puțin un profesor, în școala în care învață, care ridică vocea la elevi în timpul orelor sau la pauză.

39%

dintre copii spun că s-au confruntat „deseori” și „de câteva ori” chiar ei cu violența din partea profesorilor în acest an școlar sau în anul precedent de studii.

16% dintre copii spun că s-au confruntat cu violența din partea profesorilor

6% dintre copii spun că au avut situații când profesorii i-au încurajat pe alți elevi să îl ignore sau să-și bată joc de mine

5% dintre copii spun că au avut situații când profesorii l-au numit urât

Îmi este frică de profesorii din școala mea

Deseori îmi este frică de profesorii din școala mea

Unii profesori recunosc că se întâmplă:

spun că se întâmplă rar

spun că astfel de comportamente sunt dese și foarte dese

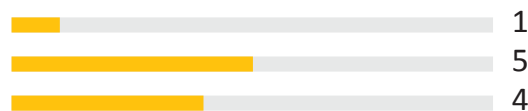
67% au zis că asemenea comportamente nu se întâmplă deloc

2% au zis că se întâmplă des și foarte des

COMPORAMENTE NEPOTRIVITE ALE ELEVILOR FAȚĂ DE PROFESORI

O parte din profesori spun că uneori elevii se poartă necorespunzător cu ei sau cu ceilalți angajați ai școlii.

Aproximativ **1 din 10 profesori spun că întâlnesc adesea** sau foarte des astfel de comportamente, în timp ce **5 din 10 spun că se întâmplă rar** și **4 din 10 spun că nu se întâmplă deloc.**

În opinia profesorilor, lucrurile care fac ca unii copii să se poarte în mod necorespunzător cu profesorii includ:

AJUTORUL ȘI SPRIJINUL ÎN CAZURILE DE VIOLENȚĂ ȘI BULLYING

65%

dintre copii au zis că la ei în școală diriginții discută cu elevii situațiile de violență, iar jumătate dintre copii au relatat că copiii care agresează întotdeauna sunt pedepsiți.

18%

dintre elevi consideră însă că în școala în care învață, cu elevii agresori nu se iau măsuri.

Se mai discută și despre violența în familie, de această părere sunt 50,6 % din toți copiii chestionați.

50.6%

În general, la școală se discută despre tratamentul egal și respectuos față de toți colegii

76.1%

din elevi spun că în școală se vorbește despre importanța tratării tuturor colegilor în mod egal și respectuos.

Fiind întrebați dacă cazurile de violență și bullying identificate la școală ajung în atenția psihologului școlar, **5 din 10 elevi** și **8 din 10 profesori** au răspuns afirmativ.

5 din 10
elevi
au răspuns
afirmativ.

1 din 3 copii **nu știu** dacă la ei în școală **aceste cazuri sunt discutate cu psihologul**

doar
14,6%
copii

ne-au spus că au solicitat ajutor atunci când au avut probleme cu colegii, prietenii de la școală sau careva adulți din comunitate și au primit ajutor.

Majoritatea elevilor

82.2%

știu la cine să se adreseze dacă au nevoie de ajutor în cazul unor situații de violență între elevi sau abuz din partea adulților.

2/10

copii încă nu cunosc unde se pot adresa.

Topul locurilor unde copiii se simt confortabil să apeleze este următorul: părinții (73,3%), profesorii de la școală (44,8%), dirigințele (39,1%), psihologul școlar (36,3%) și poliția (30,7%).

Mai mult de jumătate dintre profesori au spus că s-au implicat în discutarea cazurilor de violență și bullying care au loc în școală.

Profesorii fac multe lucruri pentru a rezolva situațiile de violență sau bullying.

Acestea includ:

- 1 discuții cu părinții elevilor implicați
- 2 discuții direct cu elevii implicați
- 3 discuții cu conducerea școlii
- 4 discuții cu toată clasa unde s-a întâmplat cazul
- 5 împreună cu psihologul școlar și cu dirigințele clasei

85.5%

Majoritatea profesorilor ne-au spus că s-au implicat în **activități de prevenire și combatere a violenței** în acest an școlar.

- Consiliul Elevilor poate ajuta prin informarea colegilor despre consecințele violenței.

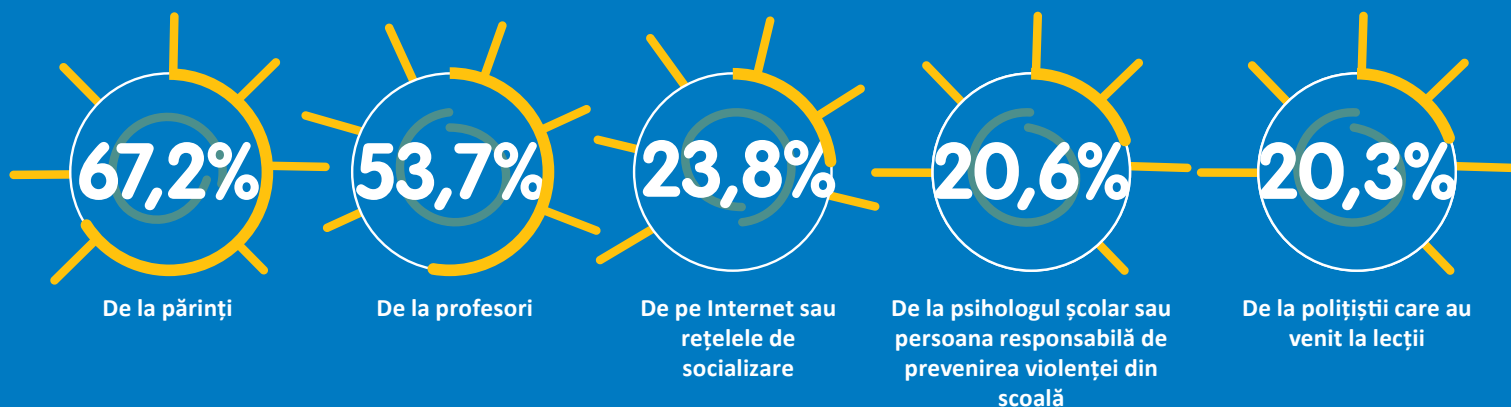
În același timp, profesorii au spus că au nevoie de sprijin pentru a preveni cazurile de violență

- Părinții, prin Comitetele Părintești, pot fi și ei alături de profesori pentru a face școala un loc mai sigur pentru copii.

RAPORTAREA CAZURILOR DE VIOLENȚĂ SAU BULLYING

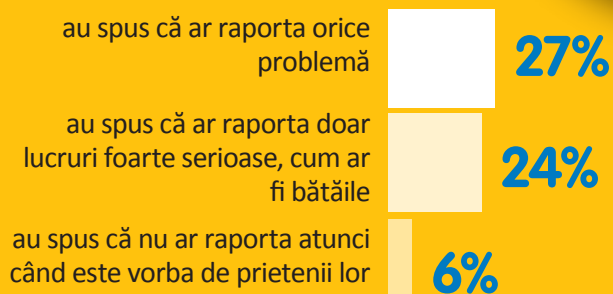
Elevii au spus că au aflat despre instituțiile la care pot apela în situațiile de violență din diferite surse:

Televizorul și ziarele practic nu mai sunt o sursă de informare pentru elevi.

70%
ar raporta

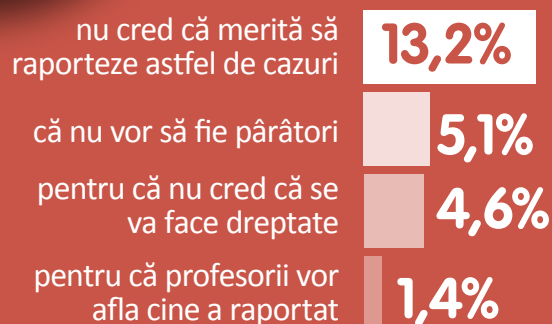
Dintre acei 70% care au spus că ar raporta:

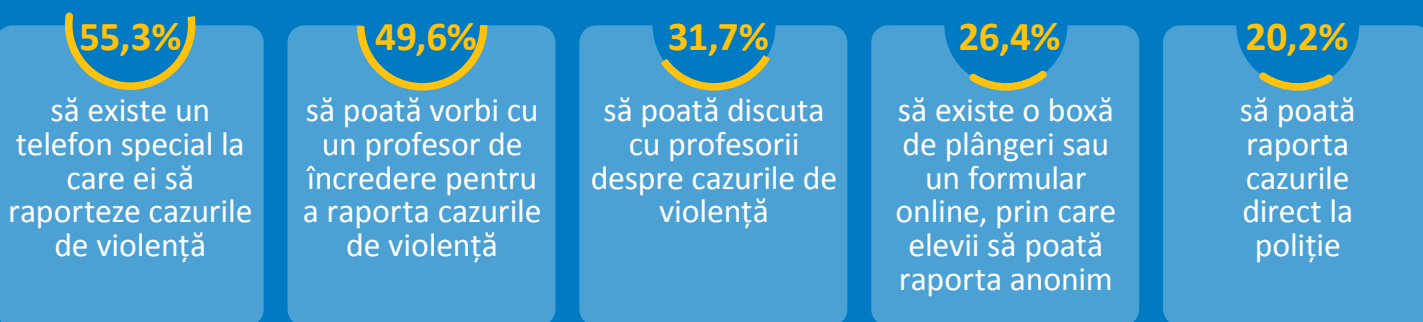
Elevii au fost întrebați dacă ar raporta orice formă de violență sau comportament nedorit pe care îl văd în școală.

27%
nu ar raporta

Cei 27% de copii care au spus că nu ar raporta un caz de violență în școală, au motive diferite:

Copiii cred că pentru a raporta cazurile de violență dintre elevi sau cele din partea adulților ar trebui:

CE FACE ȘCOALA PENTRU A PROTEJA COPIII DE RISCURILE DIN MEDIUL ONLINE

Adulții cu care am discutat, au spus că nu le este simplu să asigure protecția elevilor în mediul online. Pentru asta, școlile fac unele acțiuni:

Informează elevii și părinții despre cum să fii în siguranță pe internet

Limitează folosirea telefonului și a internetului în timpul lecțiilor

Organizează activități în timpul lecțiilor dar și în afara orelor despre cum să folosim internetul în siguranță

Încurajează elevii să acceseze site-urile (12plus.md și siguronline.md) care au informație pentru copii și adolescenți despre siguranța online

AM AFLAT CĂ NU TOATE ȘCOLILE CUNOSC DESPRE ACESTE REGULI.

Unele școli sunt mai pregătite decât altele să protejeze copii când se află pe internet. De exemplu, în unele școli au fost scrise reguli de comportament ale elevilor în cabinetele de informatică și laboratoarele digitale. În alte școli, elevii sunt activi implicați și urmăresc ce riscuri pot să apară în timpul folosirii internetului.

În Republica Moldova există "Standarde pentru protecția și siguranța copiilor/elevilor în mediul online". Acestea sunt niște reguli speciale care ajută școlile să creeze un mediu online sigur pentru elevi și trebuie respectate în fiecare școală.

Adulții ne-au vorbit și despre greutățile care îi împiedică să asigure protecția copiilor în mediul online:

Elevii nu sunt învățați cum să navigheze pe internet în siguranță

Profesorii nu au fost instruiți și nu au materiale necesare ca să învețe copiii despre riscurile de pe internet

Mulți părinți sunt plecați peste hotare și nu pot urmări ce fac copiii pe internet

Părinții și familiile nu sunt și ele instruite despre măsurile de siguranță a copiilor pe internet.

Am întrebat elevii dacă au avut situații când au fost amenințați pe Internet, pe rețele de socializare de către alți elevi sau de către adulți.

1 din 10 copii ne-au spus că:

- au fost amenințați de către alți elevi
- au primit amenințări din partea adulților
- pe rețelele de socializare au fost distribuite minciuni, bârfe sau lucruri urâte despre ei

Băieții s-au ciocnit mai des cu asemenea situații decât fetele.

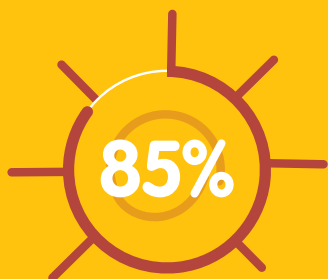
CÂT DE PRIMITOARE ESTE ȘCOALA ȘI COPIII CU ELEVII NOI SAU DIFERIȚI?

ATITUDINEA FAȚĂ DE COPIII REFUGIAȚI ÎN ȘCOLI

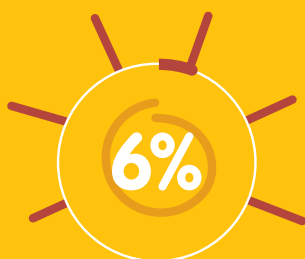
Elevii care au participat la acest studiu au fost întrebați dacă copii refugiați au dreptul să învețe în aceeași școală ca toți ceilalți copii.

80%

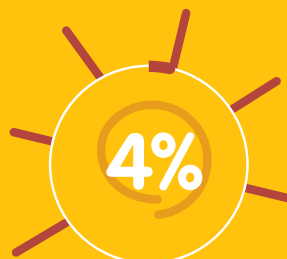
Foarte mulți elevi au spus că în școala lor învață elevi de diferite etnii: moldoveni, ucraineni, ruși, găgăuzi, romi.

copiii refugiați au dreptul să învețe în școală cu ei, ca toți ceilalți copii

copiii refugiați nu au acest drept

nu știu cine sunt copiii refugiați, dintre care băieți (8,4%)

Rezultatele ne-au mai arătat că:

La 8 din 10 elevi nu le este frică de refugiați și le place că în școala lor vin să învețe elevi din alte țări.

La 3 din 4 elevi le place când în școala lor se vorbește și o altă limbă decât cea vorbită de ei.

La 3 din 4 elevi le place că în școala din localitatea lor vin și elevi din alte comunități sau localități.

Aproape 1 din 10 elevi au răspuns că „elevii refugiați sunt mai puțin agreeți de către ceilalți elevi”.

Am întrebat profesorii cât de des au vorbit cu elevii despre discriminare și necesitatea de a trata toți elevii în mod egal și respectuos.

69%

Mulți profesori au spus că ei au avut discuții cu elevii despre discriminare și necesitatea de a trata toți elevii în mod egal și respectuos.

1 din 5 profesori au spus că au avut astfel de discuții o dată sau de două ori. Există și unii profesori (8,7%) care nu au vorbit cu elevii la aceste subiecte.

CE PROPUNERI AU ELEVII ȘI PROFESORII PENTRU A FACE ȘCOALA UN LOC MAI SIGUR ȘI PROTECTOR PENTRU COPII

Copii și profesorii au primit câte o listă de acțiuni și au fost rugați să bifeze care dintre ele, după părerea lor, pot ajuta școala să devină un loc sigur, unde toți copiii sunt protejați. Toate acțiunile au fost susținute de cel puțin jumătate dintre participanți, atât de copii, cât și adulți.

Iată unele rezultate pe care le-am obținut:

ACȚIUNEA	COPII	PROFESORI	CE AM OBSERVAT
Asigurarea accesului la profesori pentru elevii care au nevoie de sprijin în gestionarea situațiilor dificile	68,5%	77,9%	Ca școala să fie un loc mai sigur pentru toți copiii, elevii cred că este important să ne asigurăm că cei care au nevoie de ajutor să aibă acces la profesori. Profesorii au recunoscut și ei că aceasta este una dintre cele mai importante acțiuni
Organizarea unei „Zile a Siguranței” în școală, cu ateliere interactive și prezentări pentru a încuraja dialogul și conștientizarea privind bullying-ul și violența	64,1%	73,3%	Organizarea zilelor și evenimentelor dedicate prevenirii violenței și bullying-ului este în topul alegerilor făcute atât de elevi, cât și de profesori
Organizarea ședințelor regulate de consiliere în grup pentru elevi, în cadrul cărora să se discute deschis despre bullying, violență și cum să se protejeze unii pe alții	61,3%	62,8%	Elevii și profesorii au fost de acord că ședințele regulate de consiliere în grupuri de elevi în care să se discute deschis despre violență, bullying și cum ar trebui să se protejeze elevii sunt foarte importante
Organizarea unui eveniment anual de conștientizare privind bullying-ul și violența pentru a atrage atenția asupra acestor probleme	59,2%	61%	
Crearea unui protocol de intervenție rapidă în cazurile de abuz sau violență pentru a acționa prompt și eficient	58,6%	71,5%	Copiii și profesorii cred că este nevoie de reguli clare pentru a acționa repede și bine în situațiile de violență. Aceste reguli i-ar ajuta să fie pregătiți și să acționeze eficient când este nevoie.

ACȚIUNEA	COPII	PROFESORI	CE AM OBSERVAT
Organizarea unor ateliere sau instruirii periodice pentru elevi despre prevenirea violenței în școală	58,5%	77,3%	Copiii au dat preferință unor acțiuni care presupun mai multe discuții și activități creative
Organizarea unor activități artistice sau competiții care să promoveze valorile de respect, toleranță și non-violență în rândul elevilor	57,6%	71,5%	
Dezvoltarea unor resurse online sau materiale educaționale pentru elevi despre protecția copilului	56,3	75,6	În topul alegerilor profesorilor a fost dezvoltarea unor resurse online sau materiale educaționale pentru profesori și pentru părinți despre protecția copilului. Copiii au dat preferință unor acțiuni care presupun mai multe discuții și activități creative
Introducerea unui program de mentorat între elevii claselor mai mari și elevii claselor mai mici pentru a oferi sprijin și consiliere	53%	66,9%	Profesorii au mai mare încredere că dacă copiii s-ar implica activ în prevenirea violenței, școala ar deveni un mediu mai sigur
Implicarea directă a elevilor în dezvoltarea și implementarea politicilor de siguranță și protecție, prin intermediul Consiliului elevilor	51,8%	66,9%	
Instalarea camerelor de supraveghere în zonele critice ale școlii pentru a preveni incidentele de violență	49,6	69,2	Copii nu cred la fel de mult ca profesorii că instalarea camerelor va ajuta la reducerea cazurilor de violență în școală
Crearea unui grup de elevi "ambasadori ai siguranței" care să ajute colegii să înțeleagă și să raporteze abuzurile	45,8	52,9	

PROPUNERI DE LA AUTORII CERCETĂRII

Rezultatele cercetării ne arată că, pentru a face școala mai sigură și protectoare pentru copii, trebuie să se implice activ toți: profesorii, părinții, dar și elevii. De asemenea, este important să fie implicate și organizațiile non-guvernamentale, pentru a oferi sprijin școlilor.

AȘADAR, AUTORII CERCETĂRII AU VENIT CU PROPUNERI PENTRU FIECARE GRUP ÎN PARTE.

Recomandări pentru elevi:

1. să fie mai activi și să se implice, prin intermediul Consiliului copiilor, la scrierea și aplicarea Politicilor de protecție a copilului din școli (Politica de Protecție a Copilului (PPC) reprezintă un șir de reguli privind comportamentele obligatorii ale adulților, atât în timpul activității desfășurate la CNPAC, cât și în afara acestora, care îl fac pe copil să se simtă protejat, în siguranță. PPC include totodată și reguli de comportament pentru copii;
2. să organizeze instruirii pentru elevii din clasele mai mici, cărora să le vorbească despre prevenirea violenței și bullying-ului în mediul offline și online;
3. să participe la activități care să-i învețe cum să-și gestioneze emoțiile.

Recomandări pentru profesori:

1. să participe la diferite instruirii care i-ar ajuta: (i) să înțeleagă mai bine toate formele de violență; (ii) să poată interveni rapid și corect în cazurile de bullying; (iii) să cunoască noi metode cum să integreze mai bine în școală și să implice copii refugiați și de alte etnii; (iv) să învețe să-și gestioneze emoțiile.
2. să organizeze diferite evenimente precum „Ziua Siguranței” în școală, în care să se discute despre fenomenului de violență și bullying offline și online în rândul elevilor.

Recomandări pentru părinți:

1. să învețe cum să asigure protecția și siguranța copiilor în mediul online,
2. să învețe cum să-și gestioneze emoțiile.

Recomandări pentru organizațiile non-guvernamentale:

1. să creeze resurse online privind protecția copilului pentru elevi, profesori și părinți. Să traducă aceste materiale în limbile română și rusă, ca să le poată citi și vorbitorii de alte limbi;
2. să desfășoare cât mai multe instruirii atât pentru elevi, cât și pentru părinți și profesori;
3. să instruiască copii care fac parte din Consiliul elevilor ca aceștia să se poată implica activ în diverse activități pentru a contribui la asigurarea unui mediu școlar sigur, protectiv și incluziv.

Acest studiu a fost realizat în cadrul proiectului „Facilitarea accesului copiilor refugiați din Ucraina la un mediu sigur de trai și educație, pentru o integrare socială sigură”, implementat de CNPAC în parteneriat cu UNHCR.

Opiniile exprimate în acest material nu reflectă neapărat punctele de vedere ale donatorului.